

การเมืองของการพนันวัวชนภาคใต้

Politics of Fighting Bull Gambling in the Southern of Thailand

รงค์ บุญสวยขวัญ

Rong Boonsuaykhwan

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ต้องการอธิบายเกี่ยวกับการเมืองที่หมายถึงอำนาจ การยอมรับ การใช้อำนาจจากการยอมรับเพื่อครอบงำ การตอบโต้ ทำลาย และการได้อำนาจ หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมการเมือง และผ่านวิถีชีวิตพนันชุมชนหรือวัฒนธรรมพนันของชุมชนที่ดำรงอยู่ท่ามกลางพนันสมัยใหม่ที่ผู้วิจัยเลือกสรร “การพนันพื้นบ้านวัวชน” อันเป็นพนันชุมชนหรือพนันพื้นบ้านที่นิยมชมชอบของผู้คนภาคใต้ตลอดมา ทำการศึกษาปรากฏการณ์จากภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้ และสังเกตการณ์ในพื้นที่ ในช่วง พ.ศ. 2554 - 2556 มาพิจารณาความและการวิเคราะห์เชิงตีความจากปรากฏการณ์หรือแบบแผนพฤติกรรม การแสดงออกที่เกิดขึ้น ๆ และการประมาณค่า

ผลการศึกษา ประการแรก วัวชนในฐานะการเมืองนั้น เป็นกิจกรรมที่สามารถเป็นแหล่งการใช้อำนาจทางสังคมของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่ยอมรับทางสังคมสูง และจากหน่วยงานราชการ ถึงความ “เป็นนักเลง” หรือ “นายหัว” ในลักษณะที่ “เรียกฟ้าต้องชาน ถามดินต้องตอบ” เพราะมีบุคลิกลักษณะ “อิสระ ใจถึง ฟังได้” คือ ชอบอิสระในการปกครองตนเองตามศักยภาพของตนเอง โดยที่ผู้ใดที่เข้ามาเกี่ยวข้องในปริมณฑลของอำนาจนี้จะต้องปฏิบัติตามกฎ กติกา บรรทัดฐานของพนันนี้อย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับการยอมรับอำนาจจากภายนอกได้แต่ต้องไม่ขัดกับอำนาจหรือบรรทัดฐานของการพนันวัวชนกำหนดไว้ ทำให้พื้นที่บ่อนวัวชนเป็นพื้นที่มีอำนาจอื่นนอกอำนาจรัฐ จึงเป็นปริมณฑลของอำนาจพิเศษที่มีการใช้อำนาจผกผันไปตามบุคลิกภาพของนายบ่อน คนจำนวนมากและโดยเฉพาะนายบ่อนวัวชนและกลุ่มวงในของบ่อนพนันพื้นบ้านนี้กลายเป็น “นักเลง” หรือ

“นายหัว” ที่มีบุคลิกจำเพาะดังที่กล่าวแล้ว ทำให้นักเลงหรือนายหัวจึงมีโอกาสอ้างสถาปนาอำนาจนำเพื่อการบริหารจัดการอำนาจนอกอำนาจรัฐ ท่ามกลางบริบทการเมืองแบบรัฐนิยมเชิงชนชั้นนำ เมื่อรัฐไทยได้มอบอำนาจและกระจายอำนาจรัฐสู่หน่วยงานระดับล่างพบว่าเกือบทุกบ่อนพนันวัวชนจะมีบุคคลของบ่อนหรือในเครือข่ายของบ่อนวัวชนสามารถแปรเปลี่ยนการยอมรับเกียรติภูมิ เกียรติยศ อันเป็นพลังอำนาจทางสังคม เข้าครอบครองอำนาจรัฐในท้องถิ่นผ่านกระบวนการเลือกตั้ง กล่าวได้ว่า “ความเป็นนักเลงวัวชน” ได้ถูกแปรเปลี่ยนสู่ความเป็น “นักการเมืองท้องถิ่น” หรือ “ผู้บริหารท้องถิ่น” และเป็น “พนักงานปกครองท้องถิ่น” ตลอดจนผนวกกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชนอื่น ๆ เข้ามาไว้ที่บุคคลหรือคนในเครือข่ายพนันวัวชนด้วย จึงเท่ากับว่าได้มีการบูรณาการเชิงอำนาจในชุมชนท้องถิ่นใหม่ เกิดผลของ “ความเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการครอบครองและใช้อำนาจ” สร้างการยอมรับหรือรองรับที่มีประสิทธิภาพในปริณตลชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

ส่วนประการที่สอง การพนันวัวชน ในฐานะที่เป็นกิจกรรมพนันเชิงวัฒนธรรมชุมชนที่ปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการพนันร่วมสมัยอื่น ๆ อันเป็นปฏิบัติการของการพนันยุคโลกาภิวัตน์ พนันวัวชนจึงต้องทำทาบกับการพนันแบบใหม่ที่พัฒนาขึ้นด้วยอุปทานและอุปสงค์การเล่นด้วยกระบวนการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อนของทุนนิยมและเสรีนิยมใหม่ แต่วัวชนเป็นการพนันพื้นบ้านดำรงอยู่ด้วยการใช้ภูมิปัญญาผสมผสานวิทยาการแบบใหม่ ไม่มีแบบแผนการเล่น การพนันแบบนี้ต้องใช้สมาธิ ตั้งใจ อดทน มีกติกาที่มีเฉพาะกลุ่ม ทั้งนี้ต้องเดินทางลงสู่บ่อนหรือสนามวัวชนด้วยตนเอง เป็นการพนันที่ต้องสัมพันธ์แบบหน้าต่อหน้าในบ่อนวัวอันร้อนระอุ เช่นเดียวกับต้องหนีการตีตราเชิงลบจากนักอนุรักษ และนักสิทธิสัตว์ที่มักจะทำร้ายจิตใจของสัตว์ (วัว) ว่าด้วยความรุนแรงหรือทารุณสัตว์ ส่วนนักพนันตีค่าว่าวัวชนเป็นกิจกรรมบันเทิงและการอนุรักษสายพันธุ์วัวพื้นบ้าน การรักษาวินัยวัฒนธรรมชุมชน เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ต่อรอง ทำทาบวัฒนธรรมพนันแบบใหม่ของโลกและค่านิยมการอนุรักษสัตว์ที่นำโดยตะวันตก

คำสำคัญ การเมือง พนันวัวชนภาคใต้

Abstract

This article aimed to explain about politics which was defined as power, acceptance, using of power for domination, reaction, challenge, and

getting power was defined as position of politics society which was how to be through cultural way of community. The researcher selected **“Fighting - Bull native gambling”** which is continuously popular among people in the Southern as a case study by studying in the phenomenon field study **“Fighting - Bull gambling”** from 2011 - 2012.

The research result revealed that firstly, fighting - bull in the term of politics is the activity which is defined as the social area of power interaction of stakeholders including the casino owners, bull owners, and gamblers. The first two groups are acceptable from state institutions, politics or society as **“the gangster”** or **“the leader”** like the Thai proverb **“call the sky, it replies; yet ask the earth, it answers”** because of their autonomous, brave and dependable characteristics. They have their own potential autonomy for self - governing their community and social groups. Anyone who involves with gambling needs to follow their rules and norms strictly. The casino owners are also available to accept the outside power which is not against their rules or norms in the casino. Therefore, the casino owner employs the power in special area that is depending on their personality. Many people and especially bull owners and internal groups in the casino in this cultural native gambling will become the gangster or the leader who had the special characteristics. It influenced the gangster or the leader to have a chance to refer their power for self - governing, to have the role to manage the power outside the state authority through the acceptance of people among the development of elite politics context. When Thai state delegated power to the lower level, the power decentralized in region government and local government system which is economy related to central government. It was found that in almost of the fighting bull casinos, there would be a person of a casino or in network who would change the acceptance, prestige which are social power and could dominate state power in local government through the election process, that is **“the fighting bull gangster”** had been changed to **“the local politician”** or **“the local executive”** and **“region governing officer”** and attached to economic activities of other communities to a person

of a casino or in network. So, it was the power integrated in a new community to “entirely govern and use of power” and created the acceptance or effective domination in the community.

Secondly, fighting bull gambling as the gamble activity which is cultural community related to the other contemporary gambling activities which were globalized practicing. Fighting bull gambling which is the native gambling has to challenge with the new gambling which was developed from playing by demand and supply in scientific management processes which were activities forced by capitalism and neo - liberalism. However, fighting - bull gambling existed by wisdom and new science: there was no pattern for gambling playing, it needed concentration, attention, tolerance, specific rule of group. Moreover, fighting - bull gambler had to travel to the casino or the field by himself to gamble face to face in the casino which was not convenient. At the same time, he had to avoid negative stamping of animal conservatives who refer to animal right (bull) that the owners could not make any violence to animals. In the gambler's opinion, fighting - bull is a native gambling or entertaining activity and a strain conservation which is valuable to maintain community cultural way. It is the native culture which negotiates and challenges to new global cultural gamble and the value of animal conservation leading by the West.

Keywords: Politics, Fighting Bull Gambling in the Southern

ความนำ

การเข้าใจการเมือง นั้นมีหลายวิธีหลายมุมมอง ในที่นี้จะทำความเข้าใจการเมือง การพนันวัวชนซึ่งเป็นการพนันเชิงวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของประชาชนในภาคใต้ของไทย ดังนั้น การศึกษาการพนันวัวชนเพื่อทำความเข้าใจการเมืองที่หมายถึงอำนาจ การใช้ อำนาจในการครอบงำ การตอบโต้ ทำทนาย และการได้อำนาจหมายถึงตำแหน่งทาง สังคมการเมืองผ่านวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน โดยผู้วิจัยเลือกเอา “การพนัน

วัวชน” หรือ “กีฬาวัวชน”¹ มีและเป็นที่นิยมของผู้คนภาคใต้ตลอดมา “การพนันวัวชน” ในที่นี้จึงพอจะเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมชาวใต้เพื่อการอธิบายทำความเข้าใจการเมืองอันเน้นที่เป็นพลังอำนาจทางสังคม (social power) ดังที่อาคม เดชทองคำ ในงานชื่อ “หัวเชือกวัวชน” อธิบายเชิงตีความว่ามีลักษณะจำเพาะของวิถีประชาชนคนใต้ว่า “วัวชน” เป็นเหมือน “ตาหนา” ที่จำเพาะ บ่งบอกถึงพฤติกรรมชาวใต้ในด้านอำนาจหลากหลายมิติ² แต่งานชิ้นนี้ผู้วิจัยต้องการสร้างคำอธิบายที่แตกต่างและเพิ่มเติมต่อขึ้นไป โดยต้องการอธิบายว่า การพนันวัวชนนั้นมีความเป็นการเมืองเพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิสัมพันธ์ทางอำนาจ เป็นกิจกรรมที่สามารถส่งผลให้ก้าวสู่ตำแหน่งทางการเมืองด้วยการมีประโยชน์หรือบางกรณีอาจจะมีการขัดแย้งเกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้สถานะของการพนันวัวชนในกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการพนันชนิดอื่น ๆ ในสมัยใหม่ อันเป็นการพนันร่วมสมัยที่ทรงพลังของกิจกรรมการพนันในการดึงเอาผู้คนจำนวนมากทั่วโลกให้เข้าร่วมกิจกรรมการพนันร่วมสมัยผ่านกลไกทางเทคโนโลยีที่เล่นเหมือนกันทั้งโลกเฉกเช่นในปัจจุบัน ความเป็นการเมืองของการพนันวัวชนจึงอยู่ที่การเป็นกิจกรรมการพนันที่บ้านที่ทำหาย ตอบไต แข่งขันหรือเคลื่อนไหวท่ามกลางการพนันสมัยใหม่ที่นิยมกันทั้งโลกได้ กิจกรรมนี้จึงเป็นเพียงกรณีตัวอย่างหนึ่งในการอธิบาย เข้าใจโมทัศน์การเมืองที่แตกต่างจากกระแสหลัก ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่บ้าน มโนทัศน์การเมืองที่สามารถเข้าใจจากการทำลายด้วยพนันชุมชนกับพนันแบบใหม่ ด้วยเหตุนี้ การพนันวัวชนจึงต้องการจะอธิบายและอภิปรายถึงความเป็นการเมืองจากการศึกษาผ่านวัฒนธรรมพนันที่บ้านผ่านการศึกษากาสนามการพนันวัวชนในพื้นที่ภาคใต้ ในช่วงธันวาคม พ.ศ. 2554 - มีนาคม พ.ศ. 2556

¹ปรับปรุงจากวิจัยเรื่อง “เศรษฐกิจการเมืองการพนันวัวชนในภาคใต้” จากการสนับสนุนของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556. บทความเสนอในการประชุมวิชาการเรื่อง “การพนัน อำนาจท่ามกลางกระแสปฏิรูป” วันที่ 23 พฤษภาคม 2557 ณ ห้องประชุม โรงแรมรามารการ์เด็น กรุงเทพมหานคร

²เช่น พลังอำนาจของนายสนามหรือนายบ่อนวัวชน ความสัมพันธ์ของนายบ่อนกับอำนาจราชการหรือข้าราชการ ความสัมพันธ์กับนักการเมือง ความสัมพันธ์กับผู้คนในสังคม และผลของการอยู่ในสังคมการพนันวัวชนกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การได้ตำแหน่งทางการเมือง การรักษาตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น ในงานชิ้นนี้ จะไม่อธิบายในส่วนนี้

แนวคิด

คำว่า การเมือง³ นั้นเป็นคำที่มีความหมายเชิงปทัสสถาน เพราะมีความหลากหลาย แนวความคิดมักจะแฝงไว้ด้วยค่านิยม ความรู้สึก อารมณ์ ความต้องการ ความปรารถนา ตามที่ผู้ให้นิยามอยู่เสมอ ๆ เช่นเดียวกับการจะเข้าใจการเมืองจากวิถีชีวิตวัฒนธรรมนั้น ต้องเข้าใจจากความหมายการปฏิบัติ หรือที่สะท้อนอยู่ในความคิด ความเชื่อ ค่านิยมด้วย ทำให้การเมืองในที่นี้จึงหมายถึง อำนาจทางสังคมและการใช้อำนาจทางสังคม (social power & use of power) ของตัวกระทำทางอำนาจที่อยู่ในสังคมการเมืองที่หลากหลาย ทั้งการปฏิบัติและในรูปแบบแนวคิดการครอบงำ อิทธิพล เกียรติยศ ศักดิ์ศรี และ / หรือ เป็นผลพวงของวิถีที่ปฏิบัติจากอดีตที่ผ่านมา ๆ มา จนก่อเกิดการยอมรับที่ส่งผลต่อสถานภาพ คือ การยอมรับทางสังคม ทำให้สามารถรองความยิ่งใหญ่หรือสร้างความยิ่งใหญ่ขึ้นมาใหม่ให้ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ครอบครองตำแหน่งทางการเมืองและทางธุรกิจ กล่าวเฉพาะการปฏิบัติการทางสังคมมีทั้งการใช้อำนาจตรงหรือการใช้อำนาจแบบเปิดเผย และการใช้วิถีการที่ซ่อนเร้นผ่านกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม ในที่นี้คือ “การพนันวัวชน” ที่เป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางอำนาจ

นอกจากนี้ การกล่าวถึงการเมืองในอีกมิติหนึ่ง คือ กิจกรรมหรือปฏิบัติการตอบโต้ ทำท้าย อาจจะออกมาในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ และกระบวนการทำให้เป็นปกติ หรือการทำเฉย ๆ การปรับตัวของกลไกกระบวนการทางวัฒนธรรมเหล่านี้ คือ อำนาจ (การเมือง) ของการทำท้าย การตอบโต้ หรือปฏิกริยาเชิงอำนาจด้วย งานสังเคราะห์ข้อมูลเชิงชุมชนของไทยในภาคใต้อย่างงานของสุธิวรงค์ พงศ์ไพบุลย์ ปราชญ์ชาวใต้ได้อธิบายไว้จากการปริวรรตวรรณกรรมสุทธิธรรมชาตคกแสดงให้เข้าใจได้ถึงค่านิยมทางอำนาจของชาวใต้⁴

³ คำว่าการเมืองเป็นแนวคิดที่มีความหมายเชิงปทัสสถาน ในทางวิชาการรัฐศาสตร์ได้มีนักวิชาการอธิบายไว้หลากหลาย ผู้วิจัยสรุปนำมาเสนอ 7 แนวคิด คือ 1) การเมืองต้องพูดถึงอำนาจ 2) การเมืองก็คือกิจกรรมการต่อสู้ การแข่งขัน การแย่งชิงอำนาจ 3) การเมืองคือกิจกรรมการจัดสรรสิ่งที่ดี สิ่งที่มีคุณค่าสู่สังคมหรือสู่พลเมือง 4) การเมืองเป็นศิลปะของการใช้อำนาจ 5) การเมืองเป็นการยอมรับ 6) การเมือง คือ รูปแบบรัฐหรือองค์กรทางการเมืองหรือองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐหรือการจัดระเบียบอำนาจรัฐหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจ 7) เป็นกิจกรรมการต่อสู้เรื่องระหว่างความที่ไม่เหมือนหรือความแตกต่างหรือความเป็นอื่น เพื่อให้ได้รับการยอมรับ

⁴ เป็นวรรณกรรมเก่าของภาคใต้ที่นักมนุษยศาสตร์ ใช้เป็นฐานคติในการอธิบายพฤติกรรมคนใต้ โดยสุธิวรงค์ พงศ์ไพบุลย์ เป็นหนึ่งในนักวิชาการจำนวนเหล่านั้นที่ใช้วรรณกรรมนี้มาปริวรรตและสังเคราะห์ในงานวิชาการในลำดับต่อ ๆ มา เช่น โครงสร้างวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา พ.ศ. 2543 เป็นต้น

พบว่า “อยู่ใต้อำนาจ แต่ต้องได้อำนาจ”⁵ การเมืองที่คนจะนี่จึงมีฐานคิดว่าตัวตนของตนเองมีอำนาจ เป็นแหล่งที่มาของอำนาจการเมือง ดังนั้น สิทธิในการใช้อำนาจของตนเองสามารถทวงถาม ติดตามตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์ อาจจะทำทนายหรือตอบโต้ สะท้อนให้เข้าใจการเมืองของความคิดชาวใต้ได้ตามหลักคิดตั้งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่นเดียวกับที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์, (2548: 3) อธิบายนักเลงวัวชนคนใต้ความหมายสรุปได้สอดคล้องกับ สุธิวงศ์⁶ ที่ว่าคนใต้เป็นคนที่มีบุคลิกลักษณะที่ชอบในความอิสระในการปกครองตนเอง อำนาจจากภายนอกยอมรับได้แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจและกติกากฎของตนเอง⁷ **พื้นที่บ่อนวัวชนจึงเป็นพื้นที่มีอำนาจอื่น**⁸ หมายถึง อำนาจอิสระของนายบ่อน ผู้เล่นพนันที่เป็นปริณทลพิเศษที่มีอำนาจสังคมของบุคคลที่มีคุณลักษณะพิเศษหรือศักยภาพไม่ปกติ ทำให้อำนาจสังคมมีศักยภาพในการบริหารจัดการนอกเหนืออำนาจรัฐหรืออำนาจของราชการได้ หรืออำนาจรัฐหรือราชการเข้าไปแทรกแซงก้าวท้าวได้้น้อย ภายใต้ข้อจำกัดในการใช้อำนาจของผู้ทรงอำนาจ⁹ ที่มีความอิสระ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของจริยธรรมในพื้นที่ นั่นคือ “**ความเป็นคนดี**” ซึ่งเป็นบริบททางสังคมที่สำคัญอันส่งผลต่อวิถีของผู้คนในสังคมนั้น ๆ จะว่าไปแล้ว ตัวอย่างค่านิยมหรือวิถีคนดีจึงเป็นการเมืองของการตอบโต้ ทำทนายต่อฐานคิดการเมืองของโลกตะวันตกที่เน้นโครงสร้างดีและระบบที่ดี แต่ “**จริยธรรมของคนดี**” เป็นระบบคุณค่าตามโลกทัศน์ของสังคมนั้นถิ่น แม้ว่าจะผกผันไปตามบริบทต่าง ๆ แต่ก็ยังเป็นระบบคุณค่าที่ทรงพลังต่อการให้ความหมายต่าง ๆ เช่น คนเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดี นายบ่อนที่ดี โจรที่ดี คนชนวัวที่ดี พร่อม ๆ กับคนดีมีความคลุ้มเคลือ

⁵นอกจากนี้ในงานเดียวกันนี้อธิบายค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจตาม “**สุทธิกรรมชาติ**” ยังกล่าวถึงค่านิยมเชิงอำนาจอีก 3 ประการ คือ 1) “**การเป็นหญิงให้สมหญิง**” 2) “**การเป็นคนสูง**” 3) “**การอยู่อย่างมีเพื่อน**” ที่อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้ที่ใช้อำนาจ ผู้ที่อยู่ในปริณทลทางอำนาจการเมืองอันเป็นค่านิยมของชาวใต้ จนตกผลึกตกทอดกลายเป็นระบบคุณค่าวิถีชาวใต้

⁶นิธิ เอียวศรีวงศ์. คนใต้ (ชนวัว). หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. วันที่ 23 กรกฎาคม 2548

⁷อำนาจอื่น คือ อำนาจของระบบการเมือง

⁸ในที่นี้ คือ นายบ่อนวัวชน

⁹ความเชื่อเกี่ยวกับคนดีที่เป็นบริบทสำคัญของชาวใต้ เช่น บทบัญญัติในศิลาจารึกหุบช่องคอย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ชื่อบ้านนามเมืองของ “**ลิกอร์**” หรือ “**ตามพริลิ่งค์**” หรือ “**กรุงศรีธรรมราช**” (เป็นการศึกษาของสืบพงศ์ ธรรมชาติ นักวิชาการด้านไทยศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ใต้ศึกษาไว้) คือ นครศรีธรรมราช ที่แปลว่านครอันงามสง่า แห่งพระราชธาตุทรงธรรม หมายถึงคนดี

เชิงแบบแผนปฏิบัติ แต่มีความหมายที่พ้องกัน คือ คนดีจะเป็นบุคคลที่มีพลังอำนาจทางสังคม เพราะได้รับการยอมรับ ในที่นี้ความหมายของคนดีในพื้นที่สัมพันธ์กับคำว่า “นักเลง” หรือ “คนที่มีความเป็นนักเลง” จึงเป็นสัญลักษณ์เชิงอำนาจในสังคมการเมืองตามทัศนะบุคคลทั่วไป

วัวชนภาคใต้ : นันทนาการชาวบ้านนา ลูเกีย เป็นการพนันพื้นบ้านเจ็ดหมื่นล้าน

วัวชนภาคใต้ในอดีตเกิดที่นา ชนกันที่ในท้องทุ่ง แต่ปัจจุบันสนามหรือบ่อนวัวชนจะเติบโตในพื้นที่แถบบริเวณสวนยางพาราหรือชุมชนเมืองหรือชานเมือง หรืออาจจะเป็นพื้นที่ชุมชนตลาด อาจจะทำสำหรับชุมชนชาวจีน เป็นการพนันเชิงวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพราะคนจำนวนมากมักไปชมวัวเพราะมาจากความชื่นชอบกับลีลาการชนของวัวแต่ละตัวพร้อม ๆ กับเป้าหมายสูงสุด คือ การพนัน ยิงนำข้าวและท้องทุ่งหมดไปเพราะพืชเศรษฐกิจแบบใหม่ภายใต้การส่งเสริมของราชการอื่น ๆ มาแทน พร้อม ๆ กับโคนมก็ยังมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่วัวพื้นเมืองก็ยังได้รับความนิยมเลี้ยง โดยแรงจูงใจ คือ ราคาวัวที่แพง ซื่อแพงเพราะวัวตัวนั้นมาจากสายเลือดวัวที่เคยชน และมีลีลาการชนที่ดุคั้น การซื้อด้วยเงินที่แพง เพราะต้องการครอบครองวัวดี สถานภาพทางสังคมสูงตาม นำไปชนคนชอบ นายสนามก็ชื่นใจเพราะมีคนเดินทางมาชมและเล่นพนันมาก ค่าผ่านประตูก็รับเพิ่มขึ้น ชายข่าวแกลงได้ราคา เช่นนี้วัวพื้นเมืองภาคใต้จึงเป็นวัวชนที่สามารถใช้เล่นการพนันอย่างสมใจนักการพนัน เพราะเป็นการพนันที่เสียเปรียบน้อย เช่นนี้วัวภาคใต้จึงดำรงอยู่ท่ามกลางการพนัน หากไม่มีพนัน จำนวนวัวพื้นเมืองแบบนี้ก็ลดลงไปเรื่อย ๆ เหมือนสภาพไก่แจ้ ในที่สุดก็สูญสิ้นลงไปเรื่อย ๆ หมดพันธุ์ในอนาคต จนมีการรณรงค์พันธุ์วัวพื้นเมืองด้วยการชนวัว¹⁰ การดำรงอยู่ของวัวในบริบทการพนัน และยิ่งนับวันบ่อนวัวชนมากขึ้นทั้งบ่อนที่ได้รับอนุญาตจากราชการ 28 บ่อน และไม่ได้รับอนุญาตอีกจำนวนมาก จำนวนวัวชนที่ต้องมี คือ ในปีหนึ่งมีประมาณ 13,440 ตัว หาก 1 ตัว สามารถชนได้ปีละ 3 ครั้ง คงมีวัวพร้อมชนได้จริงจำนวน 4,480 ตัว หากรวมกับบ่อนวัวชนที่ไม่ได้ใบรับอนุญาตอีกจำนวนมากกว่าบ่อนที่รับใบอนุญาตก็จะต้องมีวัวพร้อมชนจำนวนมากขึ้นกว่าอย่างน้อย 1 เท่าเศษ หรือหากคำนวณ

¹⁰ตัวอย่างนี้ปรากฏในงานของศาสตราจารย์จรัญ จันทรสักขณา และผกาพรรณ สุกุลมัน (บรรณาธิการ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้ผลิตหนังสือเชิงสาระคดีเรื่อง “วัวชนกับคนใต้” มินัยของความหวังโยสถานการณ์วัวพื้นเมืองที่ลดลงและจะสูญพันธุ์ พร้อมกับมีประเด็นวัวชน การชนวัน คือ การผดุงพันธุ์วัวพื้นเมืองภาคใต้ไว้ด้วย

เชิงประมาณการแล้ว พบว่า ในแต่ละปีมีวัวพร้อมชนเกือบ 10,000 ตัว เช่นเดียวกับต้องผนวกเอาผู้คนเล่นพนันวัวชนและผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการละเวงวัวจำนวนมากพอ ๆ กับเงินสดที่หมุนเวียนใน 28 สนามหรือบ่อนวัวชนไม่น้อยกว่า 73,113,600,000 ล้านบาทต่อปี¹¹ ผู้คนเข้าไปเล่นพนันประมาณกว่า 200,000 คน โดยเล่นพนันในแต่ละวันต่อบ่อนไม่ต่ำกว่า 2,310 คน เงินสดใช้เล่นการพนันต่อรองประมาณ 35,600,000 บาทต่อวันต่อบ่อน ไม่นับรวมการเล่นเดิมพันที่แตกต่างกันในแต่ละคู่และเพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วย

วัวชนและบ่อนวัวชนเป็นนันทนาการของชาวบ้านภาคใต้มีการพัฒนาประเด็นต่าง ๆ กล่าวคือ 1) “คอกวัวชน” หรือสังเวียนชนวัวในทุ่งนากลายเป็น “สนามชนวัว” และสุดท้ายเป็น “บ่อนวัวชน” และจำนวนบ่อนมีจำนวนมากขึ้น คือใน พ.ศ. 2542 มีบ่อนที่ขออนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย 21 บ่อน ในพื้นที่ 9 จังหวัด ส่วนใน พ.ศ. 2555 มีบ่อนที่ขออนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย 28 บ่อน ในพื้นที่ 7 จังหวัด นั่นคือ ลดจำนวนพื้นที่ลงแต่เพิ่มความหนาแน่นของจำนวนบ่อนมากขึ้น 2) การชนวัวและบ่อนชนวัว ที่สามารถใช้ยกระดับของบุคคลให้เป็นชนชั้นนำ เช่น “นายหัว” และ “นักเลง” ในอดีต เส้นทางของนักการเมืองในนาม “ผู้แทนราษฎร” ในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับท้องที่ ตลอดจนเป็นข้าราชการมีอยู่ทั่วไป¹² 3) การเลี้ยงวัวชนจากทุ่งนาสู่การเลี้ยงด้วยภูมิปัญญาพื้นถิ่นพัฒนาไปสู่การเลี้ยงวัวเป็นฟาร์มวัวชนที่มีการจัดการเลี้ยงวัวผสมผสานด้วยวิทยาการ และมีแบบแผนการเลี้ยงและการฝึกซ้อม 4) การชนวัวที่เคยมีการจัดชนตามเทศกาลสำคัญของแต่บ้านหรือละชุมชนท้องถิ่น กลายเป็นการชนทุก ๆ เดือน ๆ ละประมาณ 2 - 3 วันต่อบ่อน ส่งผลให้มีการชนวัวตลอดทั้งเดือนหรือทุกวัน 5) มีระบบการบริหารจัดการในการเลี้ยงวัว การจัดหาหุ้นส่วน การสรรหาทีมงานมาใช้ในการดำเนินงานบ่อนและจัดการการชนวัว มีการบริหารจัดการที่มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น มีการใช้ระบบตลาดหรือการประชาสัมพันธ์มาช่วยจัดการมากขึ้น การใช้สนามวัวชนเป็นพื้นที่หรือเวทีหาเสียง 6) การมีวัวชน โดยเฉพาะวัวตัวดัง ๆ ไว้ในครอบครอง ถือว่า

¹¹ ในรายงานฉบับสมบูรณ์ผู้วิจัยได้เขียนและแสดงให้เห็นการคำนวณจากประมาณการอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยังได้ตีพิมพ์ใน จดหมายข่าว “ทันเกมส์” ของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันแล้ว หรือใน www.glamblingcenter.org.th

¹² มีข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งนักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นและท้องที่อยู่ในรายงานฉบับสมบูรณ์ที่ไม่อาจจะนำมาเสนอในบทความนี้ได้เพราะอาจจะสูญเสียต่อการถูกฟ้องร้องได้ จึงไม่อาจจะเปิดเผยรายชื่อได้

สามารถยกฐานะ สถานภาพทางสังคมของเจ้าของวัวได้ ส่งผลให้มีโอกาสนำวัวตั้งไว้ขายต่อให้เซียนวัว หรือนักเลงวัวชน 7) มีธุรกิจที่เกี่ยวข้องหรือความต่อเนื่องของกิจกรรมอื่น ๆ เช่น มีรายการชนวัวในโทรทัศน์ มี Website ธุรกิจ CD วัวชน ธุรกิจบ่อนวัวชน 8) มีวาทกรรมการเก็บเงินค่าผ่านประตูจากแข่งเลงเปลี่ยนแปลงมาสู่ค่าเหยียบดินหรือค่าผ่านประตูชนนอก กล่าวถึงที่สุดในฐานะหน่วยทางธุรกิจนั้นเป็นกิจกรรมรายได้ กำไรที่แฝงอยู่มากที่สุด

ส่วนเงื่อนไขการชน วัวเท่ากัน คนเท่ากัน เงินเท่ากัน เป็นคุณลักษณะที่ง่ายที่สุดเข้าใจได้ง่ายแบบนักเลง แต่ก็ยังมีบรรทัดฐานเหมือนกัน เช่นวัวบ้านเดียวกัน ฟาร์มเดียวกัน วัวของญาติหรือของคนที่เราสนิทจะไม่นชนกัน “วัวเท่ากัน” คือ ลักษณะรูปร่างหรือโครงสร้างของวัวแต่ละตัวตามสายตระกูลเจ้าของวัวทั้งสองฝ่าย “คนเท่ากัน” คือ เจ้าของวัว เจ้าของค่ายวัวที่มีสถานภาพทางสังคมที่อยู่ในระนาบเดียวกัน หรือมีสถานภาพทางสังคมเกือบ ๆ เท่ากัน อาจจะแตกต่างกันแต่ไม่แตกต่างกันมากนักที่ไม่ทำให้มีความรู้สึกาวัวของบุคคลกว้างขวางชนกับเจ้าของวัวที่ไม่มีตำแหน่งแห่งที่ในสังคม ซึ่งมีความรู้สึกที่ไม่ดี “เงินเท่ากัน” คือ จำนวนเงินเดิมพันในแต่ละครั้งที่ตกลงกันว่าจำนวนเท่าไร จำนวนเงินเดิมพันจะเป็นเงื่อนไขว่าวัวคู่ไหน ๆ จะได้ชนกันหรือไม่ หากเงินมีจำนวนเท่ากันก็สามารถชนกันได้

สำหรับผลของกิจกรรมวัวชน กล่าวเฉพาะผลต่อบ่อนหรือนายสนามนั้นมีผลตอบแทนสองประเด็น คือ ผลตอบแทนทางสังคมและการเมือง¹³ ผลตอบแทนทางธุรกิจที่หมายถึงกำไร โดยที่ผลตอบแทนแตกต่างกันไปตามสถานภาพของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้ ในที่นี้ผู้วิจัยเสนอผลตอบแทนของบุคคลที่เป็นเจ้าของบ่อนวัวชนหรือนายสนามเป็นกรณีตัวอย่าง ผลตอบแทนทางธุรกิจผ่านผลตอบแทนที่ประจักษ์ คือ รายได้จากการเล่นวัวในแต่ละวัน การมีงานทำของตนเองและญาติพี่น้อง พวกพ้อง แม้ว่ามีตัวเลขที่ไม่อาจจะคุ้มค่าเปรียบเทียบกับรายรับรายจ่ายทางบัญชี เนื่องจากค่าต้นทุนและผลตอบแทนเงินสดในการเล่นวัวแต่ละวันจะขาดทุน คือ ต้นทุนประมาณการเฉลี่ยเดือนหนึ่ง 463,000 บาท รายรับประมาณการเฉลี่ยเดือนหนึ่ง 422,933 บาท แต่ผลตอบแทนทางธุรกิจที่แฝงเร้นลึก ๆ อยู่ในกิจกรรมและกระบวนการที่สามารถสร้างคุณค่าทางธุรกิจให้เจ้าของบ่อนวัวชนดำรงอยู่ได้อย่างดี คือ การขายที่มีการผูกขาดของเจ้าของบ่อนในนาม

¹³ประเด็นนี้ผู้วิจัยจะนำไปเสนอเป็นการเฉพาะในหัวข้อ “วัวชนในฐานะการเมือง (อำนาจ)” ในหัวข้อถัดไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของงานชิ้นนี้

ภรรยา ลูก ญาติ หรือวงศ์วานว่านเครือที่ไม่ได้นำมาคำนวณในการเป็นรายรับที่เปิดเผย ของบ่อน รายได้นี้ที่น่าสนใจในเชิงประมาณการ เช่น รายได้จากข้าวแกง รายได้จากเครื่องดื่ม บำรุงกำลัง การขายผ้าเย็บ ทั้ง 3 รายการสินค้านี้สามารถสร้างรายได้แบบแฝงประมาณ เดือนละไม่ต่ำกว่า 79,000 บาท พร้อม ๆ กับเป็นการสร้างงานให้กับลูกหลาน ธุรกิจ แอบแฝงอื่นอีกทั้งเป็นธุรกิจใต้ดินหรือผิดกฎหมาย ธุรกิจสีเทาหรือโอกาสในการดำเนิน กิจกรรมทางธุรกิจที่ต่อเนื่อง¹⁴ และการได้ชนวัวในวันที่ 3 ที่นายบ่อนวัวชนระบุตรงกันว่า เป็นวันที่ได้รับกำไรเกือบทั้งร้อยละร้อย

วัวชนในฐานะการเมือง

วัวชนนั้นมีผลตอบแทนทั้งคุณค่าทางสังคมหรือผลตอบแทนทางสังคมสูงมาก พอ ๆ กับมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพราะการเป็นนายสนามวัวชนก็ดี เจ้าของวัวชนก็ดี แม้น กระทั่งนักเล่นพนันวัวชนก็ดี พบว่า ผู้คนเหล่านี้ในบ่อนวัวชนทุกบ่อนหรือคนในเครือข่าย พนันวัวชนต่างก็มีลักษณะพิเศษที่จำเพาะร่วมกัน เป็นต้นว่า 1) เป็นบุคคลที่ทรงคุณค่า ของสังคม หรือมีเกียรติยศ มีบารมีเป็นที่ยอมรับของราชการ 2) นักเลงวัวชน นายหัววัวชน กับการเป็นบุคคลที่พิเศษ 3) บุคลิกภาพของการจัดการชุมชน 4) นายหัววัวชนกลายเป็น คนใช้อำนาจรัฐ เป็นการครอบครองและใช้อำนาจรัฐที่มีประสิทธิภาพ เพราะควบคุมฐาน อำนาจได้เบ็ดเสร็จ นำไปสู่การยอมรับของพลังมวลชน จนสามารถสร้างพลังอำนาจทาง สังคมจากกิจกรรมวัวชนก้าวสู่การครอบครองอำนาจการเมืองของรัฐที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น

บุคคลที่ทรงคุณค่าของสังคม

การได้ครอบครองสนามวัวชนที่ค่อนข้างได้รับอนุญาตยากมาก เพราะเป็น ดุลยพินิจของผู้ว่าราชการจังหวัดและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่ตีตราเชิงลบ ต่อสนามวัวชน หรือบ่อนวัวชนไว้นานอย่างน้อย ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยในช่วง พ.ศ. 2505 มีนัยที่ว่าเป็นแหล่งมั่วสุม ทำให้อนุญาตเปิดบ่อนวัวชนทำได้ยากยิ่งในปัจจุบัน สมัย ทำให้การได้ใบอนุญาตให้เปิดบ่อนวัวชน¹⁵ จึงต้องเป็นบุคคลที่มีพลังอำนาจสูง มีคุณค่าทางสังคมสูง มีเกียรติยศ ในสายตาของราชการ มีบารมีเป็นที่ยอมรับของราชการ โดยเฉพาะในระบบการเมืองแบบรัฐนิยมก่อนทศวรรษ 2530 ที่อำนาจรัฐมีอิสระและรวม

¹⁴ประเด็นนี้ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษา แต่อ้างข้อมูลเชิงอธิบายในงานของอาคม เดชทองคำ

¹⁵จากข้อมูลภาคสนามพบว่าใบอนุญาตใบหนึ่ง ๆ มีมูลค่าทุนที่ต้องจ่ายประมาณ 7,000,000 บาท ต่อใบอนุญาต

ศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง บุคคลแบบนี้มีความสามารถใช้ความสัมพันธ์พิเศษที่ผู้คนทั่วไปไม่สามารถรับรู้ได้อย่างประจักษ์กับราชการหรือการเมือง จึงเป็นเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะบุคคลที่สามารถขอรับใบอนุญาตให้ฝ่ายการเมืองหรือราชการสามารถ “ใช้อำนาจแบบดุลยพินิจ” ได้โดยง่าย ใบอนุญาตจึงเป็นเหมือนตัวบ่งบอกฐานะทางสังคมหรือกล่าวได้ว่าเป็นทุนทางสังคม ใครได้ครอบครองแสดงให้เห็นถึงการยอมรับของราชการและมีบารมีในชุมชน ส่งผลให้วงศาคณาญาติหรือกับบ่อนวัวชนได้รับการยอมรับต่อหน่วยงาน สถาบันทางราชการ การเมืองทั้งในระดับปัจเจกบุคคล

นักเลงวัวชน นายหัววัวชนกับการเป็นบุคคลที่พิเศษ

นักเลงวัวชน นายหัววัวชน คือ ทุนทางสังคมของบุคคลที่พิเศษ การมีทุนทางสังคมมิได้มาอย่างลอย ๆ แต่จะมาจากการใช้ศักยภาพของบุคคลผ่านสร้างกิจกรรมการบริหารจัดการบ่อนจนเป็นที่รับรู้เข้าใจของสังคม การเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหนึ่งในสังคมกลายเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนคนชนวัว เพราะเป็นบุคคลที่มีเกียรติยศในฐานะของบุคคลกลุ่มบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและราชการ การเมือง ด้วยความเป็นบุคคลที่อิสระ พูดคำไหนคำนั้น ใจถึง ฟังได้ มีน้ำใจ เด็ดขาด และครอบครองทรัพยากรในพื้นที่ จนได้รับฉายาว่า “นายหัว” กลายเป็น “นักเลง”¹⁶ และครองใจคนในแวดวงการพนันวัวชน ตลอดจนชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ทำให้เจ้าของบ่อน เจ้าของวัวหรือบุคคลนั้น ๆ เป็นเกียรติภูมิของชุมชนในฐานะที่บ่อนวัวเป็นสถาบันของชุมชนหนึ่งในกระบวนการทางสังคมของชาวบ้านที่ยอมรับเพราะมีการบริจาคเงินให้กับหน่วยงานราชการและอุปถัมภ์การกุศลในชุมชน ในที่สุดคุณค่าทั้งเกียรติยศ เกียรติภูมินี้ จึงได้รับการยอมรับกันจากสถาบันทางราชการ ดังนั้นการเป็น “นักเลง” หรือ “นายหัว” จึงเข้าลักษณะที่ “เรียกฟ้าต้องชาน ถามดินต้องตอบ”¹⁷ คือ การที่ชาวบ้าน นักการพนันวัวชน เจ้าของวัวชนยอมรับฝีมือในการจัดการบ่อนวัวชนและทางราชการนิยมชมชอบ เป็นพฤติกรรมเชิงทุนทางสังคมมีความสามารถที่จะได้รับใบอนุญาตเปิดบ่อนวัวชน ได้รับใบอนุญาตจัดการชนวัวตามกฎหมายและรวมถึงอาจจะจัดการพนันวัวชนที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ถูกกฎหมาย แต่กฎหมายไม่อาจจะบังคับให้ยุติลงได้ ตามทุนทางสังคมของนายสนามวัวชน

¹⁶ภาพลักษณ์จากการอธิบาย “นักเลง” เป็นคำที่อธิบายได้อย่างความหมายคลุมเครือ มีความหลากหลายไม่ลงตัวกัน แต่ในบริบทสังคมภาคใต้ให้คุณค่าเชิงบวกต่อคำนี้ ดังที่กล่าวไว้แล้ว และสามารถศึกษาคำนี้ได้จากงานวิชาการภาคใต้หลายแหล่ง

¹⁷เป็นคำที่อธิบายเชิงตีความของ อาคม เดชทองคำ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมจึงใช้ต่อไป

บุคลิกภาพของการจัดการของชุมชน

ภาพลักษณ์ของเจ้าของบ่อนวัวชน แม้นกระทั่งคนอื่น ๆ ในวงการนี้ได้รับการตีตราทางสังคมจากอดีตส่งผลต่อการได้รับการยอมรับในสถานะของนายสนามบ่อนวัวชนมาจนปัจจุบัน ในฐานะ “นายบ่อน” นั้นมีบทบาทในการจัดการบ่อนวัวชน ซึ่งสามารถอธิบายด้วยข้อสรุปเชิงแนวคิดการจัดการทางสังคมที่เต็มไปด้วยบุคลิกลักษณะพิเศษ หรือ “อิสระ ใจถึง พึ่งได้”¹⁸ คือ 1) ชอบอิสระในการใช้อำนาจของตนเองปกครองคนและจัดการบ่อนด้วยตนเอง อิสระในการกำหนดแบบแผนปฏิบัติและใช้อำนาจบังคับแบบแผนนั้นอย่างอิสระเต็มที่ ใครผู้ใดที่เข้ามาเกี่ยวข้องในบ่อนวัว ทั้งเจ้าของวัว เด็กเลี้ยงวัว นักการพนันต้องปฏิบัติตามกติกาตามระเบียบแบบแผนของบ่อนที่ตนเองเป็นเจ้าของแบบแผนนี้จึงเป็นทั้งเจ้าของบ่อนและคนพนันวัวชนที่ยอมรับอำนาจภายนอกได้หรือยอมรับอำนาจอื่น ๆ แต่ต้องเข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจของตนเอง ต้องเป็นไปตามอำนาจของบ่อน บ่อนวัวชนจึงเป็นพื้นที่ที่มีอำนาจอื่นนอกอำนาจรัฐ หมายถึง อำนาจอิสระของนายบ่อนบ่อนเป็นปริณิชนของอำนาจสังคมหรือพื้นที่พิเศษมีการใช้อำนาจที่ผูกผันไปตามบุคลิกภาพของนายบ่อน จึงเป็นการจัดการนอกเหนืออำนาจรัฐหรืออาจจะทำให้อำนาจรัฐหรืออำนาจราชการสมยอม เฉกเช่นที่เป็นค่านิยมตามการสังเคราะห์สุทธิกรรมชาติก ของสุริวงค์พงศ์ไพบูลย์ ที่ว่า “อยู่ใต้อำนาจแต่ให้ใต้อำนาจ” 2) ในขณะที่พฤติกรรมใจถึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในแวดวงคนชนวัวด้วยกันเอง แม้นว่าจะเล่นพนันเอาแพ้ชนะระหว่างกันแต่มิได้เป็นผลให้เกิดการขัดแย้งระหว่างคนกับคน เพราะผลแพ้ชนะระหว่างวัวกับวัวเพราะภูมิปัญญาการเลี้ยงและภูมิปัญญาตุลิตการชน ผลการแข่งขันต่อสู้กัน มาจากการพิจารณาพิจารณาว่าที่แตกต่าง มาจากค่ายเลี้ยงที่แตกต่างกัน เป็นการเล่นพนันที่ไม่เอาเปรียบกัน แพ้เป็นแพ้ ชนะเป็นชนะ มีบรรทัดฐานการเล่นที่ยอมรับกันอย่างชัดเจนส่งผลให้ผู้คนเหล่านี้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ผ่านความรู้สึกชอบวัวชนร่วมกัน ปฏิบัติตามกฎหมายเหมือน ๆ กัน จึงยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้น ผลทางสังคมหลังการชนวัว คือ คนวัวชนมักจะผูกพันในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวกร่วมกัน 3) ส่วน พึ่งได้ เกิดขึ้นเพราะเป็นความเอื้อเฟื้อระหว่างกัน นั่นคือใคร (ในวงการ) เตือดร้อนมาหาต้องให้ความช่วยเหลือกัน ใคร (ในวงการ) มีการมีงานต้องไปร่วมด้วยช่วยกัน นำไปสู่การเกาะเกี่ยวกันไปด้วยการอุปถัมภ์ค้ำจุนจนเป็นวิถีของคนชนวัวที่ต้องช่วยเหลือระหว่างกัน โดยเฉพาะ

¹⁸เป็นคำที่คนในกลุ่มวัวชน อธิบายคุณลักษณะบุคคลที่เป็นเจ้าของบ่อน หรือคนพิเศษบางรายที่เกี่ยวข้องกับบ่อนวัวชน

กิจกรรมอื่น ๆ ที่นอกกิจกรรมว้าวชน ในนาม “โหม่เดียวกัน”¹⁹ หรือ “พวกเดียวกัน” มาจากแบบแผนการเล่นพนันว้าวชนต่อรองแล้วขณะเป็นชนะ แพ้เป็นแพ้หรือบุคคลิกลักษณะที่พูดคำไหนคำนั้น หรือตรงไปตรงมาเป็นลีลาชีวิตที่ไม่ซับซ้อน ทำให้กระบวนการทางสังคมเฉกเช่นนี้ได้กลายเป็นเครือข่ายทางสังคมและการจัดการเครือข่ายทางสังคม (social networking) ของผู้คนที่ม่แบบแผน “นักเลงว้าวชน” ที่บ่มเพาะคุณลักษณะ “อิสระ ใจถึง ฟึ่งได้” เป็นช่วยทางสังคมที่ทรงพลังในสังคมภาคใต้ ต่างก็ได้รับการยอมรับทางสังคมมีตำแหน่งแห่งที่ในภาคใต้

นายหัวว้าวชนกลายเป็นคนใช้อำนาจรัฐ

การยอมรับจากแบบแผนวิถีชีวิตที่เป็นภาพตายตัวของนักเลงว้าวชนนี้ ทำให้บางคนและหลายคนได้รับตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมจนกลายเป็นเกียรติยศและเกียรติภูมิของบุคคลและชุมชน กิจกรรมว้าวชนและบ่อนว้าวชนเป็นกระบวนการทางสังคมบ่มเพาะให้ชาวใต้ผ่านค่านิยมร่วม ความผูกพัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเปลี่ยนสถานภาพนายหัวหรือนักเลงว้าวชนหรืออำนาจทางสังคมให้ได้เป็นผู้มีอำนาจรัฐผ่านตำแหน่งทางการในท้องที่มานานเกือบศตวรรษ²⁰ เมื่อวันที่รัฐไทยได้มอบอำนาจและกระจายอำนาจรัฐหลังรัฐธรรมนูญ 2540 เป็นลักษณะการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่มีลักษณะค่อนข้างพัฒนาไปสู่การเมืองแบบพหุนิยมและนโยบายการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) (local self government) ส่งผลให้ “บุคคลที่มีคุณลักษณะพิเศษ” ใช้เครือข่ายทางสังคมจากการเล่นพนันว้าวชนร่วมกันจนสามารถใช้เป็นพลังในการสรรค์สร้างเพื่อยึดคะแนนเสียงชนะการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาพตายตัวอันเป็นเหมือนทุนทางสังคมของคนว้าวชนทั้งเป็นเกียรติยศและเกียรติภูมิของบุคคลในเครือข่ายนี้ได้กลายเป็นผู้ชนะหรือครองตำแหน่งในการเมืองท้องถิ่นปรากฏทั่วไป เช่นเดียวกับท้องที่ที่ยังมีสภาพเช่นเดียวกัน ข้อมูลพบว่าผู้ปกครองท้องที่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น เช่น นายก อบต. สมาชิกสภา อบต. สมาชิกสภา อบจ. สมาชิก

¹⁹คือ ความหมายว่าพวกเดียวกันที่มีความชอบ ความเชื่อ เกี่ยวกับกิจกรรมว้าวชน

²⁰ท้องที่ หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำนวนมากเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับทางสังคม และเป็นเจ้าของบ่อน หรือเกือบทุกบ่อนในอดีตต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าของ เป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน รายละเอียดปรากฏในรายงานวิจัย

สภาเทศบาล หรือ ส.ท. ในภาคใต้ 7 จังหวัดที่มีบ่อนวัวชนได้ใช้โครงข่ายความสัมพันธ์ที่กล่าวแล้วยึดอำนาจและได้อำนาจรัฐผ่านกระบวนการเลือกตั้งด้วยคุณค่าความสัมพันธ์นี้ได้อย่างทุกบ่อน นั่นคือ พบว่า มีตัวแทนจากนายบ่อนหรือนายสนามทุกสนามหรือทั้ง 28 สนาม / บ่อนวัวชน ใน 7 จังหวัด มีบุคคลในเครือข่ายของทุกบ่อนได้ครองตำแหน่งการเมืองท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น ข้าราชการในพื้นที่ทุกสนาม / บ่อน มากกว่า 1 ตำแหน่ง²¹ เช่นเดียวกับบุคคลที่เป็นนักการเมืองวัวชนอื่น ๆ ที่มีได้เป็นนายบ่อนก็พบว่าเข้าดำรงตำแหน่งที่กล่าวจำนวนมาก ผู้คนในบริบทวัวชนจึงเป็นคนที่มิบทบาทมีพลังอำนาจในฐานะที่ใช้วิถีชีวิตที่มีอำนาจทางสังคม (social power) ได้ปรับตัวจากโอกาสแห่งวิถีดังกล่าวแล้วให้ได้ครองตำแหน่งทางการเมืองแบบเลือกตั้งของระบอบประชาธิปไตย มีความชอบธรรมในการครอบครองอำนาจรัฐ (state power) ในท้องถิ่น ท้องที่ หรือ ส่วนราชการ มีสิทธิอันชอบธรรมในการใช้อำนาจที่มีกฎหมายรองรับอย่างเต็มเปี่ยม เป็นการควบคุมแหล่งที่มาของอำนาจทั้งสองแหล่ง อำนาจในปริมนทลทานอำนาจของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ จากบุคลิกภาพนี้และสถานภาพแห่งอำนาจที่กล่าวมาแล้ว **“นายหัววัวชน”** ในบทบาทของอำนาจรัฐใน **“ตำแหน่งนายก”** ยังได้รับโอกาสในการต้อนรับและใกล้ชิดกับนักการเมืองระดับชาติ สามารถใช้บุคลิกแบบใจถึง ฟังได้ จัดการคะแนนเสียงในพื้นที่ให้กับนักการเมืองระดับชาติได้อย่างคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ไม่ผันแปรโดยไม่ต้องตั้งข้อสงสัย เกิดความเชื่อ ความไว้วางใจระหว่างกัน ให้โอกาสแก่กันและกัน ในการอ้างอิงอำนาจต่อกัน (reference power) สามารถบริหารจัดการเกณฑ์ระดมผู้คน และสิ่งของตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตัวอย่างของการ **“แสดงพลังอำนาจด้วยการระดมหรือเกณฑ์มวลชน”** จำนวนมากได้อย่างประจักษ์ สามารถใช้มวลชนยกระดับปัญหาของชุมชนให้ราชการส่วนภูมิภาคแก้ไข เช่น ปัญหาผลผลิตสินค้าการเกษตร ปัญหานโยบายการพัฒนาที่ไม่ถูกใจชาวบ้าน และความสามารถในการระดมมวลชน เพื่อให้เป็นไปตามความปรารถนาของนักการเมืองระดับชาติได้อย่างพอใจต่อกันและกัน

²¹มีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นทั้งนักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นและท้องที่อยู่ ในรายงานฉบับสมบูรณ์ ที่ไม่ว่าจะนำมาเสนอในบทความนี้ได้เพราะเป็นจริยธรรมของผู้วิจัยเองที่พิจารณาแล้วว่าไม่ควรจะเปิดเผยรายชื่อได้ และป้องกันความสับสนเสียที่อาจจะถูกฟ้องร้องด้วย

พนักว๊วชนหรือการพนักพนักบ้าน ในปฏิสัมพันธ์กับการพนักร่วมสมัย²²

การเมืองของการพนักว๊วชนเป็นกิจกรรมการพนักพนักบ้านที่ตอบโต้ ทำทหาย การพนักร่วมสมัยหรือการพนักพนักที่มากับโลกาภิวัตน์ การทำทหายต่อการพนักแบบใหม่ การพนักสมัยใหม่ เพราะว๊วชนเป็นการพนักเชิงวัฒนธรรมที่พัฒนามากับสังคมเกษตรกรรม โบราณ แต่การพนักอันเป็นผลผลิตจากบริบทสังคมเก่าแก่อยังสามารถยืนหยัดทำทหาย กระแสการพนักรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีพัฒนาการการสร้างทั้งอุปทานและอุปสงค์การเล่น ให้เกิดขึ้นด้วยระบบการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ อันเป็นกิจกรรมขับเคลื่อนของทุนนิยม และเสรีนิยมใหม่ เป็นการพนักที่นักพนักต้องเอาใจใส่ ต้องมีสมาธิ และต้องเดินทางไปเล่น ในพื้นที่จริง คือ สนามว๊วชนหรือบ่อนว๊วชน เป็นการพนักที่เล่นตามวันและเวลาที่บรรทัดฐาน ทางสังคมที่เป็นการจัดระเบียบทางสังคม (social organization) ร่วมกับวันและเวลาตาม ดุลยพนักของผู้มีอำนาจตามกฎหมายการพนักของรัฐ (state power) เช่นนี้ ว๊วชน เป็นกิจกรรมแสดงออกท่ามกลางการพนักร่วมสมัยกำลังขยายการครอบงำ แต่ว๊วชนยังคง เป็นกิจกรรมการพนักเพราะ 1) เป็นการพนักที่ต้องมีประสบการณ์และภูมิปัญญาโดยตรง 2) การพนักเงินสด (เท่านั้น) ที่มีอิสระในการเล่น 3) การพนักที่ไม่ดื่มคนดูหรือไม่ดื่มผู้ชม 4) เป้าหมายว๊วชนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเริ่มต้นจากนันทนาการของชาวบ้านนา ไปสู่ธุรกิจ การเมืองของชนชั้นนำในชนบท 5) หนีการตีตราว่าทารุณสัตว์ด้วยวาทกรรมการพนัก พนักบ้านหรือพนักเชิงวัฒนธรรม 6) การพนักที่ผู้เล่นเสียเปรียบหรือเสียน้อย

การพนักที่ต้องมีประสบการณ์และภูมิปัญญาโดยตรง

ระบบการเล่นการพนักที่นักพนักต้องลงสู่พื้นที่หรือลงสู่สังเวียนจริง เป็นการ พนักที่ผู้เล่นพนักต้องมีการเผชิญหน้าระหว่างคู่พนักด้วยตนเอง ผ่านการเชียร์ว๊วคนละตัว ผู้พนักต้องศึกษาว๊วแต่ละตัวที่ปราศจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ขาดสารสนเทศเกี่ยวกับว๊ว ให้ได้ศึกษาเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่นักพนักแต่ละคนต่างก็ต้องมีภูมิปัญญาหรือ **ชุดความรู้เฉพาะบุคคล**เกี่ยวกับลักษณะว๊วแต่ละตัวเพื่อประกอบการตัดสินใจเล่นพนัก เช่น **ลีลากรชน** เป็นต้นว่า ว๊วชนแบบเดินหน้า แพ้ว๊วชนไปหลังหรือถอยหลัง ส่วนว๊วไป หลังแพ้ว๊วแทง และว๊วแทงแพ้ว๊วเดินหน้าหรือพาข้างหรือแบบกินข้าง หรือ**ลักษณะว๊วตี**

²²การพนักร่วมสมัยมิใช่ประเด็นการศึกษา ผู้วิจัยจึงไม่อธิบายว่าหมายถึงกิจกรรมใด แต่ให้ เข้าใจว่า หมายถึง กิจกรรมการพนักทั่วไปที่เห็นทรายเกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น หวย สลาก การแทงบอล การตอบปัญหาชิงรางวัล SMS และอื่น ๆ อีกมากมายหลายกิจกรรม

ตามสี²³ ภูมิปัญญาอันเกิดจากลักษณะวัว²⁴ เนื่องจากเป็นรูปแบบการพนันที่ต้องอาศัยสัตว์ที่มีชีวิตเป็นสื่อกลาง โดยสัตว์ย่อมมีความรู้สึกตามสัญชาตญาณ การอ่านอารมณ์ สีลาท่าทาง บุคลิกลักษณะของวัวนั้นจึงบ่งชี้สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาหรือความสามารถของนักการพนัน ทั้งนี้ทั้งนั้น นักการพนันจึงต้องลงพื้นที่ไปเล่นพนันไกลข้ามจังหวัด ข้ามอำเภอ และบ่อนพื้นที่เปิดที่เต็มไปด้วยอากาศร้อนอ้าว ต้องมีความรู้ธรรมชาติของวัวและวงศัวานของวัวแต่ละตัว นักการพนันวัวชนจึงต้องมีสายตาที่แหลมคมและมีสมิครพรพรพวก เพื่อได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นอัตลักษณ์ของการพนัน วัฒนธรรมพื้นบ้านแบบนี้แตกต่างกับการพนันแบบยุคร่วมสมัยที่ไม่ต้องพบปะ ไม่ต้องรู้จัก แต่มีแบบแผนการเล่นเหมือนกันทั่วโลก ดังนั้นวัวชนจึงเป็นการพนันที่ต้องมีส่วนร่วมโดยตรงหรือต้องใช้ประสบการณ์ตรง อาจจะร่วมในฐานะที่เป็นวัวในบ้านย่านเดียวกับผู้ไปเล่นการพนัน มีส่วนร่วมในฐานะที่เห็นวัวตัวนั้นเดินและถูกเลี้ยงอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ในบ้าน ร่วมในฐานะหุ้นส่วน ร่วมในฐานะไปเล่นไปถึงสนาม อาจจะเดินทางใกล้ไกล โดยไม่มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อการสืบค้นในกระบวนการเข้าร่วมกิจกรรมวัวชน พร้อม ๆ กับบรรยากาศในบ่อนวัวชนที่เปิดโล่งกลางแจ้งอากาศร้อน ใช้เวลานานทั้งวันเกินกว่า 5 ชั่วโมง มิได้นั่งเล่นพนันอยู่กับหน้าจอคอมพิวเตอร์ หรือรับฟังผ่านสื่อต่าง ๆ ที่เล่นในยุโรป ร่วมเล่นพนันที่ร้านกาแฟก็ได้ ในสโมสรหรือที่ทำงานก็ดี แต่พนันวัวชนสามารถมีส่วนร่วมจึงต้องทุ่มเท ในบางคราวต้องอธิบายใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในการเข้าสังคม หรือบางเหตุผลอธิบายว่าวัวชน คือ กีฬา

การพนันเงินสด (เท่านั้น) ที่ได้สิทธิ์ และมีอิสระในการเล่น

ความเป็นอิสระของการเล่นการพนัน นั้นคือ นักการพนันจะมีความเป็นอิสระในการเล่นวัวชน อิสระที่จะเล่นพนันวัวตัวใดก็ได้ จะเล่นเป็นต่อเป็นรองก็สะดวก และอิสระในการจะเล่นพนันกับใครก็ได้เพราะเป็นกระบวนการพนันที่ไม่มีศูนย์รวมการเล่น หรือในความหมายที่ว่า “ไม่มีเจ้ามือ” แต่ประเด็นการเล่นต้องมีบรรทัดฐานการเล่น ท่าทางการใช้มือ การสบตา การยกมือ และการปฏิบัติเมื่อผลการชนวัวจบลงที่ต่างก็ต้องเร่งรีบรับและจ่ายเงินสดโดยปราศจากการต่อรองเรื่องเงิน เพราะไม่มีใครผู้ใดที่เล่นพนันวัวชนโดยไม่มีเงินสดเป็นอันขาด มีความเท่าเทียมกันในการรับจ่ายด้วยเงินสดเท่านั้น เป็นอิสระ

²³เช่น วัวโหนด วัวดำ วัวขาว วัวสีลาสาต

²⁴เช่น วัวได้ยอด คือ เขาวัวดี สามารถเป็นอาวุธให้คู่ต่อสู้บาดเจ็บ วัวได้หนา คือ ร่างกายได้เปรียบ น้ำหนัก เนื้อแน่น

เชิงสัมพันธ์ของนักการพนันที่ต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐานการพนันวัวชน อาจจะต่างกับการพนันร่วมสมัยที่มีการไม่จ่าย เป็นหนี้กับเจ้ามือ อันมีเจ้ามือเป็นศูนย์ในการรับแบ่งส่วนความอิสระอีกประการหนึ่ง คือ การเล่นพนันที่เล่นได้ทั้งเสมอ ทั้งต่อ ทั้งรอง ในเวลาเดียวกัน อาจจะเป็นผู้ชนะเสมอไม่ว่าผลจะออกมาว่าวัวตัวไหนแพ้ชนะที่เรียกว่า “ออกตัว” ก็ได้

การพนันที่ไม่ต้มคนดูหรือไม่ต้มผู้ชม

การพนันวัวชนที่ไม่ “ต้ม” คนดู หรือ ไม่ต้มผู้ชมหรือนักการพนันจากวัว เพราะวัวเป็นสื่อกลางที่เป็นสัตว์ที่ไม่มี “มายา” เฉกเช่นพนันโดยมนุษย์ที่อาจจะ “ต้ม” คนดูได้จากความเชื่อที่ว่า วัวเป็นสัตว์ของพระอิศวร แล้วเป็นสัตว์ที่ไม่สมยอมหรือต้มคนดู ไม่เสแสร้งหรืออ้อมแอม แต่จะซนกันอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละตัวที่ได้รับการฝึกฝนมา ต่างกับกีฬาที่ใช้คนเป็นตัวกระทำที่ตรงกันข้ามทุกกรณี วัวชนจึงเป็นการพนันที่น่าชม เนื่องจากมีลีลาการซนดุเดือด ตรงกันข้ามหากมีการ “ต้ม” คนดู นักการพนันก็จะมีบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นการใช้อำนาจทางสังคมที่เด็ดขาดรุนแรง และเห็นได้ทันทีทันใด

เป้าหมายวัวชนที่เปลี่ยนแปลง: จากนันทนาการสู่พนันและธุรกิจการเมือง

กระบวนการพัฒนาการของชนวัวจากที่กล่าวมาแล้วว่าเป็น “นันทนาการชาวบ้านนา” ในภาคใต้มาแต่อดีต เป็นกระบวนการทางสังคมของชาวบ้านนา แน่นอนจะถูกทำให้เป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตามนัยของกฎหมายการพนัน พ.ศ. 2478 วัวชนของชาวบ้านนาได้ปรับตัวตลอดมากกว่า 8 ทศวรรษที่ผ่านมา นั่นคือ เมื่อกฎหมายออกมาจึงมีการปรับตัวไปสู่ “การกีฬาวัวชน” และภายใต้บริบทของสังคมโลกที่เน้นการไม่ทารุณสัตว์และนโยบายการเข้มงวดและผ่อนคลายการพนันของนักการเมืองในแต่ละยุคสมัยแล้ว วัวชนได้กลายเป็น “การพนันวัวชน” ในปัจจุบัน เช่นเดียวกับการวัวชนพัฒนาจากการพนันตาม “พื้นที่ชนตามท้องทุ่ง” ที่มีการทำนาข้าวไปสู่การพนันใน “บ่อนหรือสนามวัวชน” ที่ตั้งในแถบชุมชนเมืองและส่วนมากตั้งใกล้ทางหลวงแผ่นดินสายหลักของภาคใต้ ชนวัวเริ่มกลายเป็นกิจกรรมทางธุรกิจของนายบ้าน กำนัน เมื่อก่อนทศวรรษ 2500 ถูกผนวกให้เป็นกิจกรรมกีฬาชนวัวร่วมกับงานประเพณีของจังหวัด เช่น งานเดือนสิบนครศรีธรรมราช งานฉลองรัฐจังหวัดตรัง หรืองานสำคัญ ๆ ของชุมชน เช่น งานสงฆ์น้ำพระที่อำเภอบ้านนาเดิม งานเดือน 5 ที่สระทิงพระ เป็นต้น ส่วนบ่อนวัวชนในระยษทศวรรษ 2540 ถึงปัจจุบันเป็นเป้าหมายทางธุรกิจการพนัน และพื้นที่แสดงอำนาจหรือการยอมรับของชุมชนให้วัวชนกลายเป็นสัญลักษณ์ของธุรกิจอำนาจท้องถิ่น อำนาจท้องถิ่น ร่วมกับอำนาจรัฐ

เพราะการพนันวัวชนในปัจจุบันอยู่ภายใต้การจัดการของนักรการเมืองท้องถิ่น พนักงานท้องถิ่นและข้าราชการ นักรการเมืองระดับชาติที่อยู่ในในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนจะว่าไปแล้ว เป้าหมายการเล่นพนัน นอกจากเป้าหมายทางเศรษฐกิจ คือ ได้เงินชนะและแพ้เป็นแรงจูงใจแล้ว เป้าหมายของนักรการเมืองนั้นเป็นเป้าหมายแฝงเส้นทางสังคม นั่นคือการได้รับการยอมรับเป็นรางวัลทางสังคม เพราะบ่อนพนันเป็นพื้นที่ทางสังคมที่รองรับบุคลิกของบุคคลให้แสดงแล้วได้รับการยอมรับ ดังนั้น แม้นว่าแพ้หรือชนะก็อาจจะไม่มีผลทางสังคม และอาจจะไม่มีผลทางสังคมได้ กล่าวคือเล่นพนันวัวชนแล้วแพ้การพนัน แต่ได้ใจคน เพราะลีลาการเล่นต่อรองเป็นที่ประจักษ์ของผู้คนรอบข้างหรือนักรการเมืองด้วยเองให้เป็นที่โจษขาน ในขณะที่พนันแบบใหม่มีแรงจูงใจหลักที่กำไรหากชนะ และขาดทุนเมื่อแพ้ จึงเป็นการเล่นแบบมีแรงจูงใจเดียว

หนีการตีตราว่าทารุณสัตว์ด้วยวาทกรรมการพนันพื้นบ้านพนันเชิงวัฒนธรรม
การพนันวัวชนต้องทำทลายกับการตีตราตีค่าเชิงลบจากนักอนุรักษ์สัตว์ นักสิทธิ (มนุษยชน) สัตว์ มักจะอ้างสิทธิ์ของสัตว์ (วัว) ที่ไม่อาจจะให้เจ้าของใช้ความรุนแรงเหนือสัตว์หรือทารุณสัตว์ เป็นระบบคุณค่าของวัวชน คือ การทารุณสัตว์ที่มาจากคนนอกแนวคิดนี้เป็นฐานคิดหลัก เป็นกระบวนการทัศนสำคัญหนึ่งในโลกาภิวัตน์ วัวชนและการพนันวัวชนในภาคใต้ยังขยายทั้งจำนวนและบ่อนวัวชน ค่ายเลี้ยงวัวให้ดำรงอยู่ พร้อม ๆ กับการขยายความนิยมผ่านสื่อโทรทัศน์ Farm Channel ทุกวัน นอกจากนี้ยังได้ถ่ายทอดสดในวันสำคัญ ๆ ของนิตชนวัวที่สำคัญ คู่วัวชนที่โด่งดังมีราคาเดิมพันหลายสิบล้าน ในสถานีโทรทัศน์ดังกล่าว และมีกิจกรรมทางธุรกิจใหม่ โดยการสร้างผลิตภัณฑ์บันเทิงพื้นบ้าน คือ การทำธุรกิจ CD กีฬาวัวชนวางขายไปทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม นักรการเมืองหรือกลุ่มวัวชนมีความพยายามอธิบายว่าเป็นการบันเทิงของชาวบ้านและการพนันทางวัฒนธรรมที่ทั้งคู่มีความหมายในการรักษาวินัยชีวิตวัฒนธรรมชุมชนที่ต่อรอง ทำทลายกับวัฒนธรรมบันเทิงแบบใหม่ของโลกและค่านิยมการอนุรักษ์สัตว์ที่นำโดยตะวันตก การมีวัวชน คือ การรักษาพันธุ์วัวพื้นเมืองที่ดี การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชาวบ้านนาที่ดี จึงเป็นการสร้างวาทกรรมจากมิติในชุมชนพื้นบ้าน

การพนันที่ผู้เล่นเสียเปรียบหรือเสี่ยงน้อย

มีนักรการเมืองวัวชนอธิบายว่า วัวชนเป็นการพนันที่ผู้เล่นพนันเสียเปรียบน้อยที่สุดในเชิงเปรียบเทียบกับการเล่นพนันร่วมสมัยอื่น ๆ โดยมีการพิจารณาจากความ

ได้เปรียบหรือเสียเปรียบในอัตราการเล่นที่มีเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น หมายถึง การแพ้ได้ชนะได้เท่ากัน และมีโอกาสเท่ากัน ส่วนจะชนะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอัตราการต่อรองของผู้เล่นแต่ละคนจะใช้วิธีการตามกติกา แต่การพนันร่วมสมัยนั้น พบว่า ผู้เล่นมีความเสียเปรียบ คือ ความเสี่ยงสูงมากที่สุด นี่เป็นการลดความเสี่ยงประการแรก นอกจากนี้ วัวชน มีสัตว์เป็นสื่อเล่นพนันที่ไม่เสี่ยงกับการตมตุนักพนัน เพราะวัวเป็นสัตว์ที่ต่อสู้กันตามวิถีสัตว์ ตามคุณภาพการเลี้ยงดู ไม่เสแสร้งใด ๆ หากเกิดขึ้นก็มาจากบุคคลไปกระทำเท่านั้น

บทส่งท้าย

การเมืองของวัวชน คือ กระบวนการของนักเลงวัวชนได้ถูกแปรเปลี่ยนสู่ความเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานส่วนท้องถิ่นที่มีพลังอำนาจของรัฐหรือเป็นการผนวกเอาอำนาจการเมืองมารวมกับอำนาจทางสังคมอันเป็นอำนาจเฉพาะตัว จึงเท่ากับเพิ่มศักยภาพในการใช้อำนาจเพื่อสร้างการยอมรับ การครอบงำชุมชนท้องถิ่นได้แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ความเป็นนักเลงวัวชนจึงเป็นการใช้ศักยภาพของปัจเจกบุคคลให้สอดคล้องกับค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของชาวบ้านภายใต้ฐานวัฒนธรรมพนันชุมชนที่หนุนเสริมให้ชนะการเลือกตั้งและครองตำแหน่งสำคัญในพื้นที่ทั้งตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น และพนักงานส่วนท้องถิ่น

จะว่าไปแล้ว เจ้าของบ่อนวัวชนในอดีตเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจและได้รับมอบหมายจากทางราชการดำเนินกิจการ วัฒนธรรมพื้นบ้านนี้จึงเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับทางอำนาจจากชาวบ้านและจากทางราชการ ทำให้สนามวัวชนกลายเป็นพื้นที่ทางสังคมในการสำแดงพลังอำนาจด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นพลวัตแห่งอำนาจทางสังคมที่สั่งสมจนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลและบารมีในความรู้และเข้าใจของคนอื่น ๆ พร้อม ๆ กับพื้นที่บ่อนวัวชนเป็นพื้นที่มีอำนาจอื่นนอกอำนาจรัฐ บ่อนจึงเป็นปริณิชนอลของอำนาจพิเศษที่มีการใช้อำนาจผกผันไปตามบุคลิกภาพของนายบ่อน ตัวอย่างที่เข้าใจโดยทั่ว ๆ ไปว่าเจ้าของบ่อนมีความเป็นอิสระมากในการจัดการความรุนแรงกับนักเล่นการพนันวัวชนที่ไม่รักษาบวรทัดฐานการชนวัวที่กำหนดขึ้น **พฤติกรรม** แบบนี้และอื่น ๆ กลายเป็นระบบคุณค่าแห่งการยอมรับของสังคมนั้น นอกจากนี้ กลไกกระบวนการในกิจกรรมวัวชนและเจ้าของบ่อนวัวมักจะใช้ “การบริจาคร” ให้หน่วยงานราชการในนามเจ้าของสนามวัวชนจนเป็นที่ยอมรับกลายเป็น “นักเลง” และยอมรับให้การเป็น “นายหัว” เป็นการยอมรับทางอำนาจเชิงอิทธิพลจากชาวบ้านและอำนาจ

บารมีจากทางข้าราชการในพื้นที่ เมื่อล่วงมาสู่ยุคสมัยประชาธิปไตยแบบตัวแทนเจ้าของบ่อนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบสร้างการยอมรับอันมาจากพื้นฐานของอิทธิพลและบารมีนี้เป็นเงื่อนไขปัจจัยเข้าสู่การครอบครองอำนาจรัฐ อำนาจการเมือง คือนายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแม้กระทั่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น ปรากฏการณ์นี้จึงเป็นการควมรวมในการครอบครองอำนาจคู่ทั้งอำนาจสังคมนี่มีมาแต่เดิมและอำนาจรัฐอันเป็นแหล่งอำนาจใหม่อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ บ่อนพนันวัวชนยังมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรงจากกิจกรรมของบ่อน และมีโอกาสในการเข้าสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ด้วย บ่อนวัวชนจึงเป็นต้นน้ำของอำนาจที่มีอิทธิพลและบารมีอันเป็นอำนาจทางสังคมสู่การครอบครองอำนาจรัฐแล้ว ควมรวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรืออำนาจทางเศรษฐกิจไว้ด้วย จึงมีนัยเชิงแนวคิดทางการเมืองที่ว่าบ่อนวัวชนหรือกิจกรรมวัวชนเป็นกลไกเชิงอำนาจที่สามารถครอบครองและใช้ทั้งอำนาจทางตรงและอำนาจแฝงเร้น ค่อนข้างจะเป็นศูนย์กลางการผูกขาดอำนาจเบ็ดเสร็จในพื้นที่ ภายหลังจากอำนาจรัฐลงสู่ตัวนักเลงหรือนายบ่อนท่ามกลางกลไกรัฐอ่อนแอในพื้นที่ห่างไกล คนเหล่านี้จึงเป็นศูนย์อำนาจเด็ดขาดที่มีพลังศักยภาพการครอบงำขึ้นาทางสังคม ได้อย่างอิสระเชิงสัมพัทธ์ในการใช้อำนาจมีพลังอำนาจของ “นักเลง” หรือ “นายหัว” ที่รัฐมาขูตัวหรือเป็นเหมือนเอเยนต์ทางอำนาจในชุมชนท้องถิ่น หรือเท่ากับว่าได้มีการบูรณาการเชิงอำนาจในชุมชนท้องถิ่นใหม่ ประกอบขึ้นจาก “อำนาจการรัฐ” ที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้งผสมผสานกับ “อำนาจทางสังคม” เกิดผลเป็นเท่าทวีคูณ ในการสร้างการยอมรับหรือครอบงำของนายบ่อนวัวชนหรือนักกิจกรรมวัวชนให้เป็นแก่นแกนในปริมณฑลแห่งอำนาจชุมชนในการผูกขาดการใช้ “อำนาจแบบความเบ็ดเสร็จ” ที่มีประสิทธิภาพในบ้านและในองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการในพื้นที่

อย่างไรก็ดี การเมืองของวัวชนหรือบ่อนวัวชนสามารถชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจการเมืองของผู้คนปักษ์ใต้ที่สะท้อนสู่การเมือง องค์กรทางการเมืองที่ใช้อำนาจรัฐในระบบตัวแทน เป็นหนึ่งในภูมิลักษณะที่สะท้อนถึงเกียรติยศและเกียรติภูมิของบุคคลได้อย่างประจักษ์ นั่นคือ การเมืองต้องสะท้อนให้เห็นถึงความอิสระ ยอมรับอำนาจและต้องได้อำนาจ ใจถึง มีความกล้าหาญจนเป็นที่ยอมรับจึงสามารถนำมาวลชน พร้อมทั้งจะทำทายต่ออำนาจที่ไร้จริยธรรม (คนไม่ดี) อย่างไม่เกรงกลัว เช่นนั้น การเมืองของชาวปักษ์ใต้นั้นต้องแสดงออกให้ได้ “หน้าใจ สะใจ” ในปริมณฑลของอำนาจการเมือง จึงได้ “ได้ใจ” หรือการยอมรับ เช่นเดียวกับการเป็นบุคคลที่ต้องมีกลยุทธ์เหมือนกับวัวชนที่ต้องต่อสู้

อย่างมีชั้นมีเชิง หรือว่ากันตามภาษาชาวบ้าน หมายถึง วัวดี คือ วัวลักษณะดี ขนแล้วมีลีลา เทียบเท่ากับกลยุทธ์ทางการเมืองที่พิสูจน์ซ้ำให้เชื่อถือได้ในกระบวนการต่อสู้แข่งขันแย่งชิง อำนาจการเมือง จนได้ใจชาวบ้านนำไปสู่ความไว้วางใจและศรัทธา คนในพนันวัวชนหรือ บ่อนวัวชนจึงเป็นภาพสะท้อนของ “นายหัวสมัยใหม่” ซึ่งสัมพันธ์กับ “คุณลักษณะความเป็นนักเลง” ที่พิจารณาถึงการใช้อำนาจรัฐในขณะที่ครอบครองตำแหน่งอย่างมีชั้น และมีเชิงด้วย ความเป็นนักเลงในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมของชาวล้านนา จึงเป็น “ผู้ที่มีคุณลักษณะการใช้อำนาจแบบทวีลักษณ์” หรือเป็น “เหมือนเอเยนต์ทางอำนาจในพื้นที่” สามารถใช้อำนาจแบบชัดแจ้งและแฝงเร้นเหนือผู้อื่น ทำให้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนบ้านและสังคมทั่วไป กล่าวได้ว่า นักเลงเป็นคนที่มีความอำนาจทางสังคม (social power) ลักษณะจำเพาะอันเป็นวิถีชีวิตของความสัมพันธ์ทางสังคมนี้สามารถสรุปเป็นเชิงแนวความคิดวัฒนธรรมว่าเป็นบุคคลที่ใจถึง ฟังได้ พูดคำไหนพูดคำนั้น เด็ดขาด นักเลงจึงเป็นการยอมรับบุคคลในท่วงทำนองที่ว่าบุคคลที่เรียกพี่ก็ขาน ถามดินต้องตอบ²⁵ สามารถบันดาลความสุข ในขณะที่เดียวกับสามารถรับความทุกข์ยากของผู้อื่นได้ จนเป็นที่ยอมรับความจริงของบุคคลหรือเป็นค่านิยมของชาวล้านนาหรือเป็นตัวแบบของคนที่น่านับถือ แม้ว่าจะจลลลงในยุคปัจจุบันก็ตาม แต่ค่านิยมอันนี้ไม่อาจจะจางหายไปในระยะสั้น²⁶ นอกจากนี้ ในปัจจุบัน นักเลงเป็นเจ้าของบ่อน คนในพนันวัวชนที่ควรวรมตำแหน่งนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นผู้คนที่ครอบครองอำนาจรัฐ (state power) ไว้อีกหนึ่งแหล่งหรือฐานอำนาจด้วย เท่ากับว่าเป็นปัจเจกบุคคลที่มีทั้งอำนาจรัฐ หมายถึง การใช้กฎหมาย และครอบครองความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐในท้องถิ่น และพลังอำนาจสังคม อันมีทั้งอิทธิพล บารมี เกียรติยศ ศักดิ์ศรีทางสังคม และศักยภาพในการกำหนดระเบียบแบบแผนให้ผู้อื่นปฏิบัติจนเป็นบรรทัดฐาน เช่นเดียวกับพฤติกรรมของนายหัวหรือนักเลงต้องอยู่ในร่องในรอยของระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐานหรือเป็นตัวแบบทางสังคมได้ ส่วนในทางเศรษฐกิจจะเป็นคนที่ครอบครองหรือควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อใช้ประโยชน์ในจำนวนมาก สามารถจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้ผู้อื่น ๆ ได้

²⁵เป็นคำที่อาคม เดชทองคำ ใช้อธิบายพฤติกรรมนักเลงวัวชน

²⁶เนื่องจากในปัจจุบันมักจะมีกรณีอธิบายนักเลงจาก “คนนอกภาคใต้” ที่พบได้จากงานเขียนหรืองานวิจัยที่เป็นชาวต่างชาติมาอธิบายในการเมืองภาคใต้บ้าง นักวิชาการส่วนกลางบ้าง สื่อสารมวลชนบ้าง ทำให้เป็นกระแสสำคัญในการสร้างความรับรู้และเข้าใจใหม่ แล้วตีความแบบเหมารวมว่า “นักเลง” คือ พฤติกรรมของผู้คนหรือนิสัยเกร คนที่เกะกะระราน บุคคลแบบนี้ในปักษ์ใต้เขาเรียกว่าคนหัวไม้ คนที่ไม่เคารพกฎเกณฑ์ คนที่ไม่ช่วยเหลือผู้อื่น คนที่ไม่อยู่ในร่องในรอย เป็นคนที่ชาวบ้านไม่ยอมรับ ไม่มีความหมาย ทำให้เบียดขับความหมายนักเลงปักษ์ใต้แบบที่กล่าวในเนื้อหา

ส่วนประเด็นสุดท้าย การเมืองของการการพนันวัวชนหรือกีฬาวัวชน ในฐานะที่เป็นกิจกรรมพนันเชิงวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการพนันอื่น ๆ ที่เป็นกิจกรรมการพนันร่วมสมัย หากกิจกรรมการพนันวัวชนเป็นวิถีของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ก็คือวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ มุมมองต่อวัวชนก็มีความหลากหลาย ทำให้มีการตีความแตกต่างกันไปตามคติความเชื่อของแต่ละคน แต่ในชุมชนหนึ่ง ๆ หรือภูมิภาควัฒนธรรมหนึ่ง ๆ นั้น มีทั้งความเป็นอัตลักษณ์และความหลากหลายของแบบแผนหรือวิถีของผู้คน การให้คุณค่าใด ๆ ต่อวิถีชีวิตหรือแบบแผนวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ นั้น จึงต้องลึกซึ้งตามความแตกต่าง เช่นที่ ชวน เพชรแก้ว ศาสตราจารย์ทางภาษาไทย อรรถาธิบายสามารถสรุปความว่า ในสังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาไม่ได้จำกัดขอบเขตเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์ในสังคมเมืองเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงทุกส่วนของสังคม ทั้งนี้ เพราะว่าการเกาะเกี่ยวกันภายในสังคมไม่ว่าด้านใดย่อมส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไป ด้วยเหตุนี้ ในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็เมืองหรือชนบท กระบวนการพัฒนาจะต้องมีความเข้าใจอย่างลุ่มลึกและต้องยอมรับว่าเกิดขึ้นจากการเข้าใจสภาพสังคมอย่างแท้จริงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นสำคัญ สารสำคัญของการศึกษาเรื่อง **“การเมืองของการพนันวัวชนภาคใต้”** มีแง่มุมอันหลากหลายที่ช่วยให้มองเห็นความจริงของสังคมภาคใต้ ซึ่งสามารถนำมาสู่ความเข้าใจและการปรับใช้ได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับการดำรงอยู่ของการพนันวัวชนอันเป็นการพนันเชิงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีความแตกต่างทั้งกระบวนการเล่นพนัน กิจกรรม และผลของการพนันวัวชนจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การพนันพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมที่เป็นพนันพื้นบ้านอันพัฒนาการจากนั้นทนาการชาวบ้านาสู่กีฬาวัวชนแล้วสุดท้ายในปัจจุบัน คือ การพนันพื้นบ้านที่ดำรงอยู่ท่ามกลางการพนันร่วมสมัยอันมีวิทยาการใหม่ ๆ มาช่วยอำนวยความสะดวกในการเล่นพนัน แต่วัวชนยังคงเป็นพนันอยู่ในแบบแผนวิถีชีวิตพื้นบ้านที่ขาดสารสนเทศ คงใช้ไหวพริบหรือภูมิปัญญาในการเล่นของนักพนันที่ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลผู้สูงอายุ แออัดอยู่ในบ่อนวัวชนที่แสงแดดร้อนระอุหรือเปียกแฉะอันเกิดขึ้นตามฤดูกาล นอกจากนี้ การพนันวัวชนจึงเป็นได้ทั้งการพนันพื้นบ้านหรือเป็นทั้งกิจกรรมบันเทิงและการอนุรักษ์สายพันธ์ที่มีความหมายในการรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ต่อรอง ทำทายวัฒนธรรมพนันแบบใหม่ของโลกและค่านิยมการอนุรักษ์สัตว์ที่นำโดยตะวันตก เป็นกิจกรรมการพนันที่ยืนตอบได้กับการตีตราว่าเป็นการพนันที่มีความรุนแรงต่อสัตว์และเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางสังคม นอกจากนี้ วัวชนยังถูกทำลายจากความนิยมการเล่นของนักพนันรุ่นใหม่ ๆ ที่นับวันจะลดความนิยมลงไปหรือเป็นพนันที่มีข้อจำกัดในการการสืบทอด

ค่านิยมนักเล่นพนันวัวชน แต่สังคมแห่งการพนันนั้นก้าวหน้าไปพร้อมกับกิจกรรมการพนันแบบใหม่ที่สร้างโอกาสในการเข้าถึงผู้เล่นพนันรวดเร็วทุกสถานที่และเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง เล่นได้ง่ายกับทุกคนทุกวัย ไม่สิ้นเปลืองกับค่าผ่านประตู ตรงกันข้ามกับการพนันวัวชนที่เล่นพนันได้ยุ่งยาก ต้องมีเงินสดเท่านั้น เล่นได้จำเพาะเพราะเดินทางไปสนามวัวชนหรือบ่อนวัวในระยะไกล สติการเล่นพนันต้องใช้ปัญญาความสามารถเฉพาะบุคคล เช่นที่กล่าวนี้ จึงทำให้การพนันพื้นบ้านเช่นนี้ดำรงอยู่ในพื้นที่การพนันร่วมสมัยด้วยในลักษณะเป็นการตอบโต้ ทำทนาย การอยู่รอด อยู่ได้ของการพนันปักษ์ใต้แห่งนี้ แม้นว่าผู้วิจัยจะไม่นิยมเล่นการพนันหรือมิได้มีนัยต่อการส่งเสริมการพนัน แต่ในเชิงเปรียบเทียบกระบวนการ คุณค่า ผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และสังคมในทุกมิติแล้ว การพนันวัวชนมีลักษณะของการพนันพื้นบ้านที่เป็นกิริยาของการตอบโต้ ทำทนายการพนันร่วมสมัยภายใต้โลกาภิวัตน์ แม้นว่าเชิงคุณค่าของสังคมไทยแล้วพบว่าทุกกิจกรรมการพนันมีปัญหาทางศีลธรรมหรือปัญหาเชิงปทัสสถาน แต่หากมีความจำเป็นต้องเลือกเล่นพนันแล้วต้องเลือกกิจกรรมพนันที่มีผลกระทบต่อคุณค่าน้อยที่สุด แล้วเกิดความสุขแก่ผู้เล่นให้มากที่สุด วัวชนอาจจะเป็นกิจกรรมการพนันที่อาจจะต้องเลือกหรือไม่ขึ้นกับแต่ละปัจเจกบุคคล และคุณค่าของสังคมด้วย แต่การเมืองของการพนันพื้นบ้านวัวชนนี้ คือ กระบวนการฝ่าฟัน ตอบโต้ ทำทนาย กับผู้เล่น และต่อกิจกรรมพนันอื่นให้วัวชนอยู่ได้ในกระแสการพนันในสังคมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ จันทรลักษณ์ และ ผกาพรรณ สุกุลมัน (บรรณาธิการ). (2543). **วัวชนกับคนใต้**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและการพัฒนาการผลิตกระบือและโค มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชวน เพชรแก้ว. (2555). บทบรรณาธิการ. **มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**. 4(2), ก.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2548, 23 กรกฎาคม). นักเลงวัวชน. **มติชน**. หน้า 3.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2556). **เศรษฐกิจและการเมืองการพนันวัวชนภาคใต้**. รายงานวิจัยภายใต้การสนับสนุนของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2544). **โครงสร้างวัฒนธรรมภาคใต้ในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อาคม เดชทองคำ. (2545). **หัวเขือกวัวชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

บุคลากรกรม

ขจรศักดิ์ ส่งแสง (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). พนักงานมหาวิทยาลัย
ในฐานะนักร้องเล่นวัวชนรุ่นใหม่. เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2555.

จรวัย เกตุแสง น้องภรรยาเจ้าของบ่อนปากพล และเป็นข้าราชการ (ผู้ให้สัมภาษณ์)
รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). อบต.นาปะขอ. เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2554.

เจริญ เส่งสื้อน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง เจ้าของบ่อนวัวชนบ้านท่ามิหรำ
(ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัด
พัทลุง. เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2555.

เขวง ปลาชน อดีตปลัดอาวุโส (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อวันที่
17 พฤษภาคม 2555.

ทรงวุฒิ หมื่นราษฎร์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช (ผู้ให้สัมภาษณ์)
รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). อำเภอหัวไทร บุตรเจ้าของอดีตบ่อนวัวชนดอนแค
อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2554.

บุญส่ง นิจพล นายสนามวัวชนทุ่งโพธิ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์).
อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2555.

ประสิทธิ์ แก้วมรกต ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งลาน อดีตเจ้าของบ่อนวัวชน
(ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.
เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2555.

ประสิทธิ์ คงทอง บ้านใกล้สนามกีฬาชนวัวบ้านทุ่งโพธิ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ
(ผู้สัมภาษณ์). อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2555.

มนเทียร มนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาปะขอ เจ้าของบ่อนวัวชนบ้านปากพล
(ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง.
เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2554.

รัฐศิลป์ นรินทร์นาพัฒน์ นักศึกษา ญาติ ๆ ของนายสนามชนวัวบ้านชะเมา (ผู้ให้สัมภาษณ์)
รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2555.

วรพันธ์ ทองหมั่น ดต.ตำรวจกองปราบปราม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
(ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2555.

วิชัย ชอบแต่ง นักการพนันวัวชนที่เล่นวัวชนมาหลายสิบปีที่มีความสัมพันธ์กับนายปรีชา
เกตุชาติ และโก๋อั้ง (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 17
พฤษภาคม 2555.

- ศลิตา เสนา เจ้าพนักงานปกครอง (ชำนาญการ) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการดูแลการจัด
ทะเบียนบ่อน (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์) ที่ทำการปกครอง
จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2554.
- ศักดิ์สมหมาย พุทธกุล, พล ต.ต. ผู้กำกับตำรวจภูธรจังหวัดพัทลุง ในการเสวนากลุ่มย่อย
เรื่องสถานการณ์การพนันในภาคใต้ (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ
(ผู้สัมภาษณ์). โรงแรมพาราไดส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 5
พฤษภาคม 2555.
- สฤชดี วีระสุนทร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาใต้ รับผิดชอบสนามวัวชนบ้านนา
(ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัด
สุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2555.
- สวัสดิ์ พยายาม อดีตประธานสภาจังหวัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ อดีตเจ้าของ
บ่อนวัวเหนือกลอง และปัจจุบันเป็นเจ้าของฟาร์มวัวชนอันดามัน (ผู้ให้สัมภาษณ์)
รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). อำเภอเหนือกลอง จังหวัดกระบี่. เมื่อวันที่ 30
กุมภาพันธ์ 2555.
- สุเทพ โพธิ์วิจิตร อดีตเล่นการพนันและขับรถรับจ้างเพื่อนำนายสนามวัวชยอดไปชนวัว
ที่สนามต่าง ๆ (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 2
มิถุนายน 2555.
- สุวัฒน์ นิยมเดชา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา รับผิดชอบวัวชน
(ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). ตำบลน้ำจาย อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2555.
- สมศักดิ์ สุวรรณรักษา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เจ้าของบ่อนวัวชน
(ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ (ผู้สัมภาษณ์). คลองแงะ อำเภอสะเดา จังหวัด
สงขลา. เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2555
- สมพร เจี้ยแก้ว ผู้จัดการสนามกีฬาชนวัวบ้านท่ามิหรำ (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ
(ผู้สัมภาษณ์). อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2555.
- อุไร พลฤทธิ์ หรือบ๊องจอต นักพนันวัวชน (ผู้ให้สัมภาษณ์) รงค์ บุญสวยขวัญ
(ผู้สัมภาษณ์). จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2555.